

המוסד לביטוח לאומי
מינהל גמלאות

חוזר מס': 7/2012	תאריך: י"ט אייר תשע"ד 19 מאי 2014
נושא: שיקום מקצועי תת נושא: אנשים עם עיוורון ולקוי ראייה בעלי תעודת עיוור שם החוזר: נהלי עבודה בשיקום תעסוקתי לעיוורים ולקויי ראייה בעלי תעודת עיוור	
מטרת החוזר לרענן ולהבהיר נוהלי העבודה במתן שיקום מקצועי לעיוורים בעלי תעודת עיוור תוך שתוף פעולה עם השרות לעיוור, ועם ספקי השרות השונים. * לקוי ראייה שאינו בעל תעודת עיוור או לחילופין אינו בעל 90% נכות רפואית בגין ליקוי בעינו, יש לפנותו למכון לראיה ירודה לאבחון המגבלות התפקודיות המצריכות מעטפת תמיכה מסל זה.	
פתח דבר	
הגדרות אבחון זכאות לשיקום, אבחון תעסוקתי, תוכניות טרום שיקום לעיוורים, קורס פסיכומטרי מותאם, סל שירותי תמיכה בתהליך ההכשרה המקצועית, מימון מכשירים בתהליך ההכשרה והתאמת סביבת עבודה, השמה.	
עדכון אחרון איגרת זו מחליפה את איגרת מס' 9 ממרץ 2012.	
תהליך עבודה <div style="border: 2px solid blue; padding: 5px; display: inline-block;">הוראות לביצוע</div>	
חשוב לדעת	
רשימת תפוצה	

בברכה,
כרמל סטינגר
כרמל סטינגר
מנהלת האגף

המוסד לביטוח לאומי מינהל גמלאות

פתח דבר

עובד השיקום הינו האחראי לאישור הזכאות לשיקום מקצועי, לאבחון, גיבוש תוכנית וליווי המשתקם בתהליך ההכשרה המקצועית לאורך כל התוכנית.

הטיפול בכל תביעה לשיקום מקצועי, כולל בקשה לאישור תוכנית קיימת שהחלה מטעם השירות לעיוור, תתייחס לעקרונות המקובלים לגבי כלל הנכים.

- (1) זכאות עקרונית לשיקום.
- (2) גיבוש ובניית תוכנית שיקום מתאימה.

שלושה מקורות להגעת משתקמים עיוורים לשיקום:

1. פניה של רכז ההשמה מהשירות לעיוור.

במקרים אלו רכז ההשמה של השירות לעיוור ישמש כאיש קשר עם מחלקת השיקום. הרכז יסייע לבעל תעודת עיוור המעוניין בשיקום מקצועי להביא מסמכים וחומרים רלוונטיים לצורך בדיקת זכאות וגיבוש תוכנית השיקום.

רכז ההשמה יצרף לפנייתו דו"ח מלא המתאר את הרקע הסוציאלי - רקע משפחתי, מידת העצמאות בניידות ובתפקוד האישי, נתוני השכלה כולל מיומנויות למידה וכלי תמיכה בהן נעזר המשתקם עד כה לצרכי לימודיו, רקע תעסוקתי, פרטי הנכות כולל מחלות פרוגרסיביות לטווח הקרוב, שרידי ראייה, כל מידע נוסף שיכול לסייע באישור התכנית. כמו – כן, יציין בדוח האם המשתקם הינו בעל הכשרה קודמת ומהי הסיבה לפניה הנוכחית.

2. פניה עצמית של אדם עם עיוורון שאינו מוכר ע"י השירות לעיוור או גורם אחר או שאינו מעוניין לפנות באמצעותו, יטופל על ידינו בדרך ישירה כמו כלל הנכים.
3. יוזמה של עובד השיקום – להזמין את האדם עם העיוורון לבדיקת זכאותו לשיקום.

במקרים 2 ו-3 מומלץ לעודד את המשתקם להיות בקשר עם רכז ההשמה והשירות לעיוור על מנת לקבל את מעטפת השירותים להם יזדקק לניהול אורח חיים תקין.

[חזרה](#)

המוסד לביטוח לאומי מינהל גמלאות

הוראות לביצוע

תהליך עבודה

שרותי טרום שקום:

- 1) שירותי אבחון - ביחידת אבחון מותאמת ובעלת מומחיות באבחון ליקויי ראייה, יינתנו עפ"י שקול דעת של עובד השקום.
- 2) שירותי מכינה – עמותת על"ה מפעילה באוניברסיטה העברית מכינה להשלמת בגרות אקסטרנית. אורך המכינה בין שנה לשנתיים ע"פ יחידות ההשלמה לבגרות. אישור ההפניה למכינה (רגילה או ייחודית כמו בעל"ה) יעשה בזיקה לסיכוי ההשתלבות במסגרת השכלה גבוהה וקורסים מקצועיים אחרים בהם נדרשת תעודת בגרות.
- * במסגרת המכינה בעל"ה נעשית גם הכנה לבחינה הפסיכומטרית. אי לכך – אין לאשר קורס פסיכומטרי נוסף למי שהשתתף במכינה של על"ה.
- * שכ"ל במסגרת המכינה של על"ה כולל את כל שירותי התמיכה הנדרשים ואין לאשר שירותי תמיכה נפרדים.
- 3) אוריינות מחשב - תוכנית טרום הכשרה המיועדת למשתקמים שאינם מופנים למכינה של על"ה. אוריינות מחשב נלמדת במגדל אור (מחיר ע"פ הסכם) ובמרכז שיקום לעיוור הרצליה.
- 4) קורס פסיכומטרי ייחודי- ניתן לאשר קורס פסיכומטרי מונגש לעיוורים, המתקיים במרכז הלמידה של על"ה באוניברסיטה העברית בירושלים, למי שלא השתתף במכינה, בעלות חד פעמית של 6,500 ₪.
- קורס פסיכומטרי יאושר רק לסטודנטים המתעתדים ללמוד במסגרות לימוד אקדמאיות, בהתאם לתוכנית השיקום.
- עלות הקורס נקבעה בהתחשב בצורך בשירותים תומכים נוספים מעבר לעלות קורס פסיכומטרי רגיל ולמי שלא מסוגל להשתלב במסגרת רגילה. התשלום יתבצע ישירות לעמותת על"ה.
- 5) תמיכה טכנולוגית- ציוד טכנולוגי ומחשב מותאם למשתתפים בשרותי טרום השקום (מכינה וקורס פסיכומטרי), תינתן באמצעות מאגרי ההשאלה של על"ה או כל מאגר ציוד אחר וזאת בנוסף לציוד הקיים בשירותים אלו. המוסד אינו משתתף בעלות דמי הביטוח בהשאלת הציוד.

המוסד לביטוח לאומי מינהל גמלאות

ד. שירותי תמיכה בתהליך ההכשרה המקצועית:

שירותי תמיכה בתהליך ההכשרה המקצועית:

השירותים כוללים שירותי הקראה, שיעורי עזר, חונכות והקלטות חומר לימודי. הערכת הצרכים תעשה מוקדם ככל האפשר מידי סמסטר ובהסתמך על תכנית הלימודים המתוכננת לסמסטר זה.

עמותת על"ה, הפועלת במסגרת האוניברסיטה העברית ושלוחותיה באוניברסיטאות נוספות, מפעילה ברמה הארצית שירותי תמיכה לסטודנטים עם עיוורון ולקות ראייה. על"ה הינו ספק השירות המרכזי ועימה יש לנו הסכם כספק יחיד.

אוכלוסייה זכאית אשר לא יכולה או לא מעוניינת להיעזר בשירותי על"ה, ומציגה אלטרנטיבות אחרות (מקריאים פרטיים ו/או שירותי עזר זמינים אחרים) תקבל מימון ישיר כמקובל לגבי כלל הנכים (תשלום ישירות לנכה) ובהתאם לאמור בתנאים שלעיל.

סל שירותי התמיכה יכלול:

שירותי הקראה – עד 50 שעות הקראה לחודש לתוכנית לימודים מלאה, עלות שעת הקראה 47.79 ₪ (המחיר כולל מע"מ מלבד ההתקשרות עם עמותת על"ה עימם יש הסכם)

שיעורי עזר – יינתנו בהתאם לאיגרת שיעורי עזר- 12 (פברואר 2011).

לאוכלוסיית העיוורים ניתן להגדיל את היקף הסיוע בשיעורי עזר עד 40% מסך השעות הפרונטאליות, במקרים בהם תוכנית הלימודים מרובה **במקצועות נתמכי ראייה** (כגון: מדעים, לשון – ניקוד, גרפיקה). **הגדלת הסיוע מ- 25% מהיקף תוכנית הלימודים ועד ל- 40% מהיקף תוכנית הלימודים הינה חריגה ובסמכות מנהל תחום השיקום בלבד.**

- ניתן לאשר קבלת שיעורי עזר בקבוצות של עד 3 סטודנטים, וזאת על מנת להעמיק את הלמידה לאפשר עזרה הדדית בין החברים. התעריף למורה יהא בהתאם לדרגתו כמצוין באיגרת 12, והחשבונית תועבר ברוטציה בין הסטודנטים הנהנים מהשיעור המשותף. ענבר דוד תהא אשת הקשר בין עמותת על"ה לעובדי השיקום ליידע על הסטודנטים שביקשו ללמוד יחד.
- יש להקפיד ששיעורי העזר ינתנו אך ורק מחוץ לשעות הלמידה הפרונטאלית כמצוין במערכת השעות.

חונכות - הנגשת חומרי הלימוד, סיוע בחיפוש חומרים אקדמיים במאגרי מידע ממוחשבים או בספריית האוניברסיטה, תמצות חומרי הלימוד לקראת כתיבת עבודה או מבחן, ליווי ואוריינטציה באקדמיה. עלות שעת חונכות דרך עמותת על"ה בהתאם להתקשרות עימם 47.79 ₪. עלות שעת חונכות דרך גופים חיצוניים מלבד עמותת על"ה – 30 ₪ לא כולל מע"מ היקף שעת החונכות שנה א' עד 25 שעות חודשיות לתוכנית מלאה, החל משנה ב' ואילך עד 16 שעות חודשיות. היקף שעות החונכות הינו בהתאמה להיקף תוכנית הלימודים.

הנגשת חומרים לימודיים בדרך של הקלטה ו/או המרה לבריייל ו/או הגדלת חומרי הלימוד בסך של 2,500 ש"ח למשתקם לשנה לעמותת על"ה בלבד. התשלום יועבר פעמיים בשנה, בתחילת שנת הלימודים (חודש נובמבר) ובסוף שנת הלימודים (חודש אוגוסט). כל תשלום יהיה בסך 1,250 ש"ח. במידה והסטודנט בוחר להנגיש את חומרי הלימוד באופן עצמאי, ניתן לשלם החזר תמורת קבלות עד 1250 ₪ כל סמסטר.

עלויות אחרות – כגון שכ"ל, שכר דירה ומעונות, נסיעות ללימודים, ספרים ומכשירי לימוד יאושרו

המוסד לביטוח לאומי מינהל גמלאות

כמקובל.

במקרים חריגים בהם נדרש סיוע מעבר למצוין לעיל, יש לפנות בבקשה מנומקת לרפרנט במ.ר.

השמה - בתום תוכנית הלימודים וההכשרה, שירותי ההשמה יינתנו באמצעות השירות לעיוור.

מכשירים - אבחון התאמת מכשירים יעשה ע"י מגדל אור, מרכז שיקום הרצלייה, מרכז שיקום המכשירים השכיחים לעיוורים הינם: מחשב, מסך, תוכנת הגדלה, קורא מסך, טמ"ס, צג ברייל (ע"פ הצורך לעיוורים מוחלטים), מדפסת, ומשקפיים טלסקופיות. תעריף מרבי למכשירים בהתאם לטבלת הפיקוח.

בהתאם לצורך ובמידה והמכשיר אינו בר תיקון, ניתן לחדש את הציוד המתכלה אחת לחמש שנים.

התמחות במשפטים לקראת קבלת רישיון לעסוק בעריכת דין - מכיוון שמדובר במקצוע מרובה מלל שחלקו בכתב יד או בקבצי תמונה לא ניתן לקבל מענה מלא מהטכנולוגיה המסייעת. כמו כן הקריאה המרובה של מסות החומר דורשת מאמץ ניכר המחליש ומעייף את העיניים של לקוי הראיה.

לפיכך, ניתן לאשר בתקופת הסטאג' 50 שעות הקראה מעמותת על"ה לקבלת בת שירות לאומי ללווי והקראה צמודים למשתקם בתקופת ההתמחות במשפטים.

מימון מכשירי עבודה

מימון מכשירים מתחלק בין מספר משרדים ממשלתיים, המוסד לביטוח לאומי, המטה לשילוב אנשים עם מוגבלות ומשרדי הממשלה המעסיקים עובדים עם מוגבלות. להלן פירוט הגופים הממנים ע"פ סטטוס תעסוקתי של האדם.

עיוור הנמצא בהכשרה מקצועית באמצעות אגף השיקום: זכאי לקבל במהלך ההכשרה המקצועית מימון מכשירים להתאמת צרכיו התפקודיים לתוכנית הלימודים, בהתאם לאבחון. ע"פ התעריפים המצוינים בטבלאות הפיקוח בסעיף מכשירים.

עיוור הנמצא בשלב קליטה ראשונית בעבודה: בקליטה ראשונית בעבודה אנו מסייעים ברכישת מכשירים הנדרשים עקב המגבלה לשם ביצוע העבודה. זאת לאחר הפנייתו של העובד לאבחון להתאמת סביבת עבודה. רכישת מכשירים לצורך קליטה ראשונית בעבודה תעשה במהלך השנה הראשונה בעבודה בלבד.

מכיוון שהחודשים הראשונים במקום עבודה מאופיינים באי - יציבות ובדיקת התאמה בין המעסיק לעובד ומכיוון שמדובר בעלות מכשירים יקרה. בחצי השנה הראשונה לעבודה, המשתקם ישאיל את המכשירים מהשירות לעיוור. לאחר מכן, כשברור שהעיוור נקלט בעבודה, אנו נממן מכשירי העבודה הנדרשים לעבודתו הסדירה של העובד העיוור.

עיוור העובד בעבודה בשירות הציבורי, רשויות מקומיות, משרדי ממשלה: המעסיק מחויב לממן את ההתאמות עבור עובדים עם מוגבלות כך שיוכלו לבצע את תפקידם ככל עובד ללא מוגבלות (חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות התשנ"ח 1998 סעיף 8 חוק שרות המדינה (מנויים) תקש"ר). לפיכך, עובד עיוור זכאי לקבל ממעסיקו בשירות הציבורי את הציוד הנדרש לשם עבודתו.

במקרים בהם המעסיק מסרב, יש להפנות את העובד לממונה שוויון במשרדו, ובמקביל ל"נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות", עו"ד טובה רקאנטי.

עיוור העובד בעבודה כשכיר אצל מעסיק בשוק הפרטי - המעסיק חייב בדרך כלל לרכוש לעובדיו את

המוסד לביטוח לאומי מינהל גמלאות

הציוד הנדרש להם לשם עבודתם בהתאם לאמור בחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות התשנ"ח 1998 סעיף 8. המעסיק זכאי לקבל השתתפות בהוצאה זו באמצעות "המטה לשילוב אנשים עם מוגבלות" שבמשרד התמ"ת המפעיל תקנות אלה. סכומי השתתפות המדינה במימון ההתאמות נעים בין 15,000 ₪ ועד 19,000 ש"ח, לעובד עם מוגבלות / עיוור, כאשר השתתפות המעסיק בהוצאה בגין רכישת הציוד הינה בטווח שבין 1,000 עד 5,000 ש"ח. (התמ"ת הגיש בקשה לתיקון החוק ולבטל השתתפות המעסיק בעלות הציוד). כמו כן, המטה לשילוב אנשים עם מוגבלות, מממן את האבחון להתאמת סביבת עבודה המבוצע על ידי מורשי נגישות.

כאשר מדובר בהתאמות מחשוביות לעיוורים המחזיקים בתעודת עיוור השתתפות המדינה בהתאמות הנדרשות מגיעה עד לסך של 60,000 ₪. המטה פועל להגדלת סכום ההשתתפות ל- 80,000 ₪.

במקרים חריגים בהם ניתן נימוק משכנע מדוע לא ניתן לפנות לתמ"ת, יש להפנות הבקשה דרך וועדת מסופים לענבר דוד מ.ר.

עיוור העובד כשכיר בחברה שהוא בעל השליטה בה – זכאי להשתתפות המטה לשילוב אנשים עם מוגבלות בהוצאות שנגרמו לחברה שבבעלותו, עקב רכישת מכשירי העבודה הנובעות ממגבלתו.

עיוור העובד כעצמאי (לא בעל שליטה בחברה) – רשאי לקבל החזר מימון מכשירי העבודה דרכנו עד שיחול תיקון בחוק. עיוור עצמאי = עובד חצי משרה לפחות ובשכר מינימום.

[חזרה](#)

חשוב לדעת

- * לבעלי תעודת עיוור הטבות בנסיעה בתחבורה ציבורית, פטור מתשלום נסיעה עירונית, פטור מתשלום בגין נסיעה ברכבת, והנחה של 50% בנסיעה בין עירונית בתחבורה ציבורית.
- * במסגרת המכינה בעל"ה נעשית גם הכנה לבחינה הפסיכומטרית. אי לכך – אין לאשר קורס פסיכומטרי נוסף למי שהשתתף במכינה של על"ה.
- * שכ"ל במסגרת המכינה של על"ה כולל את כל שירותי התמיכה הנדרשים ואין לאשר שירותי תמיכה נפרדים.
- * סטודנטים עיוורים הלומדים באוניברסיטה לימודי תואר ראשון או שני ואינם זכאים לשיקום דרכנו, פטורים בתשלום שכ"ל.
- * יש לבדוק עם המשתקם ועם רכזת ההשמה האם קיבל ציוד ממשד הרווחה והאם הציוד שברשותו תקין, במקרים אלו אין מקום לרכוש את התוכנות מחדש ויש לשקול שדרוג בלבד. כמו כן שמקרים בהם מכשיר התקלקל, יש לפנות לעמותת מגדל-אור להערכת האפשרות לתיקון מגדלאור בטרם רוכשים מכשיר חדש.

[חזרה](#)

רשימת תפוצה

**המוסד לביטוח לאומי
מינהל גמלאות**

סמנכ"ל גמלאות
מנהלי סניפים
מנהלי תחום שיקום
פקידי שיקום

[חזרה](#)